

boek besprekingen

Peter Dekkers DE MEESTER IS GEK

Ik werk op een pedagogische academie, waar we heel weinig 'leerboeken' gebruiken; we maken ons studiemateriaal meestal zelf. Maar dat het pasverschenen *De meester is gek* van Andries Oldersma volgend jaar bij onderwijskunde of Nederlands gebruikt zal worden, lijkt me onontkoombaar. Ieder die het in mijn omgeving doorgekeken heeft, is enthousiast. Dit is het hélemáál: mooi uitgegeven; ingewikkelde problematiek zeer leesbaar behandeld; praktisch gericht; humoristisch; en over de kernproblematiek van het onderwijzersgedrag.

Vooraf in het laatste studiejaar proberen wij bij de studenten een proces op gang te brengen van zelfontdekking; een proces dat er toe leidt dat de leerkrachten zichzelf kunnen zijn. En in deze ontwikkeling past *De meester is gek* veel beter dan hetgeen we zelf op dit gebied maakten. Het is erg vlot geschreven. En zó direct. En al deze complimenten gaan naar een inspecteur van onderwijs!

Uit de praktijk en uit de literatuur schetst Oldersma een pessimistisch beeld van het onderwijzersgedrag. Het boekje gaat over het sociaal-emotionele contact tussen leerkracht en kinderen. En met die relatie blijkt het in het algemeen niet erg lekker te zitten. Dat weten we natuurlijk al van Tausch en Tausch. Maar de ervaringen van Oldersma zijn veelbetekender. Kijkend naar de 'leertoon' geeft hij bijvoorbeeld stukjes observatie, die hij interpreteert als 'Die leertoon gaat veelal gepaard met een stemvolume dat goed is om een aula vol kinderen aan te spreken.' En helemaal in de VON-lijn zijn de adviezen die de schrijver geeft om het eigen taalgebruik door te lichten ten aanzien van aspecten als: per-

soons- en situatiegericht, omkeerbaar en niet omkeerbaar, direct en indirect, up en down. De auteur schat dat zestig à zeventig procent van het onderwijzersgedrag dat hij tegenkomt, persoonsgericht, nauwelijks reversibel en overwegend direct is.

Het boekje biedt allerlei materiaal om de problematiek te bespreken. Het gaat over een problematiek waaraan geen enkele onderwijsgevende voorbij mag gaan. Het betreft immers de gevolgen van je eigen gedrag voor het verdere leven van je leerlingen. Dat klinkt erg vet, maar toch is het precies waar alles op aan komt. Elke keer dat je een beslissing neemt voor een kind, ontnem je hem de mogelijkheid zelf te beslissen. Elke keer dat jij aan het woord bent, moeten alle kinderen hun mond dicht houden. Elke keer dat je inconsequente of niet-omkeerbare regels invoert, frustreer je het vertrouwen in medemensen. Ik merk dat ook dit weer geladen overkomt. Bestel het boekje – uit de 'Ekstraserie' van het tijdschrift *Aldoende* – maar als de hazen bij Muusses, Postbus 13, Purmerend.

Er is trouwens ook net een didactische handleiding verschenen over de sociaal-emotionele vorming door middel van het kringgesprek. Het zijn vier delen van Harold Bessell c.s., die bewerkt zijn door een ploeg onder leiding van J.J. Dumont. De uitgave heet *Het kringgesprek* en behalve het basisboek (theorie) zijn er praktijkboeken voor de kleuterklas, de onderbouw en de bovenbouw van het basisonderwijs. Zeer praktijkgerichte boeken, maar toch niet 'blind' geschreven. Uitstekende literatuurlijsten bijvoorbeeld.

Wat het taalaspect betreft: dat komt er in dit onderwijskundige boek bekaaid af. Als er al wat gezegd wordt over de taalbeheersingskant, dan volstaan de auteurs met oppervlakkige en ook eigenlijk onjuiste opmerkingen. De bewerkers hadden best wat dieper op de taalkant kunnen ingaan, vind ik. Wanneer ze bijvoorbeeld een onderscheid kenden tussen zinverwervend taalgebruik (is: taalgebruik om al zoekend en rommelend met taal tot macht over het besprokene te komen) en zinoverdragend taalgebruik (is: communicatief taalgebruik, waarmee je probeert je greep op het besprokene over te dragen), dan zouden ze een tekst met half-affe zinnen goed hebben kunnen becommentariëren.

Het basisboek is in twee grote delen verdeeld: 1. Het kringgesprek-programma; en 2. De drie thema's: bewustwording, zelfvertrouwen en sociale interactie. In het eerste gedeelte staan onder meer paragrafen over de ontwikkeling van het kind, de soort communicatie in de kring, het voorbereiden en de leiding in de kring, leiderschap van kinderen, en een inleiding op de praktijkboeken. Bij de drie thema's komen onder meer zaken ter sprake als: constructief optreden tegen repressie en projectie, tegen ongewenste aanpassing, algemene principes van zelfvertrouwen, negatieve aanpassingsvormen, agressie tegen zichzelf, etc.

De andere delen zijn heel praktisch gericht. Dus kopen of lenen. Ik heb al een schoolblad van een basisschool gezien, dat dit boek aanraadt voor de ouders. Lemniscaat uit Rotterdam heeft de delen uitgegeven. Het vierde deel komt eerdaags uit.

Andries Oldersma *De meester is gek. Een boekje over onderwijzersgedrag* Eindred. Bob Malmberg. Aldoende-ekstra, Nederlandse Stichting voor Kunstzinnige Vorming, Amersfoort; uitgegeven in samenwerking met Muusses b.v. Purmerend

Harold Bessell e.a. *Het kringgesprek. Emotionele en sociale opvoeding op school* Nederlandse bewerking J.J. Dumont. Rotterdam 1977. Vier delen: 1. Basisboek; 2. Kleuterklas; 3. Klas 1-3; (nog te verschijnen) 4. Klas 4-6